

BISERICA și ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Vorbirea de deschidere

a Inaltpreasfințitului Domn Arhiepiscop și Mitropolit Ioan
Mețianu, în Sinodul arhiepiscopal.

Cristos a înviat!

Domnilor Deputați!

După invocarea duhului sfânt, la lucrul pentru care ne-am întrunit în acest Sinod arhiepiscopal, vă salut cordial, domnilor deputați, implorându-vă și la aceasta ocaziune încă mulți ani de conlucrare mănoasă la întărirea bisericii străbune, spre mărirea lui Dumnezeu și salutea credincioșilor.

Esperiind fericiții noștri părinți, că în marea acestei vieți, adeseori turburată de viforul ispitelor, și noi vom fi espuși multor cercări grele, ni-au lăsat de scut și adăpost acea ancoră tare și puternică, care i-a ocrotit și pe dinșii de-a lungul secolilor, ni-au lăsat de scut și adăpost biserica noastră națională, ca cu credința străbună nu numai să ne apere și pe noi de viforul ispitelor, dar' să ne mai fie și făclie luminaătoare în cărările cele întunecoase din marea acestei vieți.

Au esperiat fericiții noștri străbuni, că numai biserica a fost ancora, care i-a ocrotit și pe dinșii în toate împregiurările grele, conducându-i la limanul mântuirii, și însuflețindu-i și la fapte mărețe, de aceea ni-au lăsat-o și nouă, de cea mai scumpă moștenire.

Prevăzând însă acei fericiți străbuni că și pentru acea scumpă moștenire vor urma timpuri grele, când și ea însăși va fi amenințată: au aflat de bine, pe lângă conducătorii naturali, a chema într'ajutor la apărarea și întărirea ei și pe fruntașii clerului și poporului, întruniți în corporațiuni bisericești, precum este și acest Sinod compus din d-voastră, domnilor deputați.

Precum este mare onoare și încredere pentru toți cei chemați în asemenea corporațiuni, tot așa de mare este și onoarea și încrederea cu care clerul și poporul v'a distins pe d-voastră domnilor, prin alegerea în aceasta venerabilă corporațiune, dar' și mai mare este *răspunderea* ce ați luat-o asupra d-voastră, la primirea mandatului de deputați, răspundere mare înaintea lui Dumnezeu și a posterității, de a grijii și a conserva cât mai bine acea moștenire părintească, cel mai prețios tezaur al nostru.

De aceea toți trebuie să ne îndoim silințele întru a justifica încrederea clerului și poporului, și a ne achița de marea răspundere ce am luat asupra-ne, combinând și făcând tot posibilul pentru apărarea și întărirea acelei scumpe moșteniri părintești, contra tuturor valurilor furtunoase.

Și cum vom pute îndeplini mai bine acestea, de cât cultivând simțul religios în măsură tot mai mare, și paralel cu aceasta, lucrând și la desvoltarea facultăților sufletești ale clerului și poporului, biserica cea vie a Domnului, pentru a ne apropia tot mai mult de binele vremelnic și fericirea eternă, scopul suprem al omului.

Pentru a îndeplini acestea cu mai mult succes nu e destul, domnilor, a combina și a conlucra numai aici, în cele câteva zile cât durează sesiunea sinodală, ci se mai recere și ca lucrările noastre din acest Sinod să le continuăm și după aceea, în tot timpul și la toată ocaziunea, și colo jos, în cler și popor, unde este foarte mult de lucrat.

Spre acest scop se recere, domnilor, să luăm toți asupra-ne sarcina apostoliei, cercetând și eruând stările, pornirile și inclinările din cler și popor, sprijinind cele bune și condamnând cele rele. Și apoi prin cuvinte, exemple și faptele noastre, să convingem pe toți ai noștri, atât despre foloasele cele mari ale luminei și

culturii, cât și despre valoarea și puterea cea mare a credinței noastre religioase, arătându-le, că în acestea se cuprinde cea mai adâncă înțelepciune, că ele poartă în sine soarta indivizilor și a popoarelor, și că ele sunt izvorul binelui nostru din această viață, și al fericirii eterne din cealaltă lume.

Deși nu este acum nici locul, nici timpul a ne întreba, dacă și cum ni-am împlinit această mare datorință, unul fie-care dintre noi, aflăm totuși de bine a constata, că dacă am fi urmat așa, și dacă ne-am fi silit a ne pune în mai de aproape contact cu poporul, de sigur puteam ajunge la mai multe rezultate îmbucurătoare. De aceea, va fi bine, ca ceea-ce vom fi întrelăsat în trecut, să suplinim în viitor, folosind tot mai bine mânosul teren de care dispunem, nu numai în interesul bisericii, dar și al iubitei noastre patrii; va fi bine să ne îndoim puterile la cultivarea simțului religios, al credinței și al dragostei evanghelice greu amenințată în timpul mai nou în unele părți ale bisericii noastre.

Trebue să facem aceasta fără întârziere, domnilor, căci bine vedem cum se înmulțesc curentele periculoase și profeții mincinoși, cari fiind a înstrăina și pe ai noștri de biserica străbună, de preoțime și de frunțași, cu feliurite ademeniri și bîrfeli, între cari și aceea, că nici superioritatea bisericească, nici preoții și inteligenții noștri nu s'ar interesa de înaintarea și binele poporului pentru biserică nu s'ar răsplăti în măsură corăspnzătoare.

De aceea, pentru a desmînți asemenea neadevăruri și a convinge și pe bârfitori despre contrariul, aflăm de bine, la aceasta ocaziune, a atinge numai foarte pe scurt interesul cel mare ce-l poartă biserica pentru întărirea poporului în credință și dragoste evanghelică, și pentru luminarea lui, din cari toate isvorește binele și fericirea oamenilor.

Spre acest scop nu voiu înșira frumoasele progrese religioase, morale, culturale și economice, obținute de la introducerea statutului organic, cari ar forma o carte mare; ci cred de ajuns a atinge, așa zicînd, în treacăt, câteva lucrări mai însemnate, chiar și numai din cei cinci ani din urmă.

Astfel, pentru întărirea clerului și poporului în sfânta credință, apoi pentru dezvoltarea facultăților sufletești, în măsură tot mai mare precum și pentru potențarea zelului pastoral și a bunei creșteri la preoțimea și învățătoria noastră, eu în tot anul le-am adresat câte 3—4 cărți pastorale, indicându-le cum să-și împlinească mai conștientios chemarea, cum să lumineze poporul și tinerimea, prin biserică și școală, și cum să întărească pe toți în dragostea și credința în Dumnezeu.

Tot spre acest scop, pe lângă toată etatea mea înaintată, până acum în tot anul am întreprins și unele visitațiuni canonice, în părțile Brașovului, Seliștei, Sebeșului, Bistriței și Reghinului, învățând și îndemnând clerul și poporul la cele bune și folositoare.

Văzînd cum frunțași alor confesiuni se întrunesc cu miile în conferențe confesionale, clerici și mireni, chiar și din cea mai înaltă aristocrație, spre a se consulta cum să-și întărească mai bine biserica contra curentelor amenințătoare, până să ajungem și noi aceasta, am aflat de bine a introduce și în arhidieceasa noastră deocamdată numai conferențe preoțești, în cari preoțimea prin împrumutarea cunoștințelor să se perfecționeze și să lucreze mai cu mult succes la împlinirea chemării sale.

După ce cu toți împreună am ajuns a delătura deficitul obvenit în fondul general arhidieceșan, prin încassarea speselor de cult de la popor, s'a ameliorat dotațiunea asesorilor și a celorlalți funcționari consistoriali, a protopresbiterilor, a profesorilor seminariali, conform cerințelor timpului. Ear aceasta, atât pentru-ca toți aceia să se dedice cu deadinsul chemării lor, cât și pentru a se îndemna și alți bărbați distinși să reflecteze, după timp, la atari oficii.

Tot din asemenea considerațiuni s'a ameliorat și starea fondului de pensiuine.

Paralel cu aceasta s'a mai înființat și un fond de asigurarea edificiilor bisericesti contra focului.

S'a introdus trimiterea de stipendii și la facultatea teologică dela universitatea din Cernăuți.

Aici în centru s'a mai pus în lucrare și zidirea bisericii catedrale, dimpreună cu colecta necesară la acea zidire, ear afară în arhidieceșă s'au zidit 54 biserici nouă și s'au renoit 127 dintre cele vechi. S'au zidit 107 școale nouă, și s'au renoit 46 dintre cele vechi. S'a sporit în mod îmbucurător numărul copiilor cari cercetează școala. S'au sporit fondurile și fundatiunile bisericesti, și alte asemenea.

Aș abusa de paciința d-voastră, dacă ași enumera și alte rezultate îmbucurătoare; de aceea mă restrîng numai a observa, că toate acestea, și alte asemenea, sunt tot atâtea mijloace la a-jungerea scopului ce urmărim, mijloace cari, deși modeste, recompensează de ajuns sacrificiile poporului pentru biserică.

Știînd însă bine, că pentru a ne apropia tot mai mult de scopul ce urmărim, avem încă foarte mult de lucrat, și fiind convins că toți câți ne-am întrunit în acest sinod, ne vom încorda puterile, ca să satisfacem sfintei noastre

datorințe, pentru-ca să și începem lucrările ce ne așteaptă: declar sesiunea ordinară a sinodului nostru archidieceșan pe anul 1904 deschisă.

Material pentru istoria dieceșei Aradului.

III.

Actul de mai jos, scris românește, conține profesia de credință a unui protopop de pe Crișul-repede în Bihor și jurământul depus înaintea episcopului Aradului *Vichentie Ioanovici* la anul 1727 în Oradea-mare, precum și o instrucție a Episcopului către protopopul, apoi către preoți și în fine către popor.

Actul acesta e un document prețios pentru istoria bisericii române, cum și pentru istoria limbii și literaturii române, fiind-că, în afară de regulile disciplinare relative la preoții din diecesa Aradului, el ne înfățișază limba românească din secolul al XVII-lea în părțile Aradului și Bihorului, care se caracterizează prin fluiditatea și puritatea ei. Unele locuri, mai ales la sfârșit, întimpinăm și frase greu de înțeles, dar' aceasta provine din greșelile copistului.

Episcopul, care a știut să scrie într'o astfel de românească, nu putea fi decât un român, bun cunoscător al limbii poporului.

Protopopul face profesiunea de credință în cinci puncte, făgăduind: a) că va fi cu credință tare către pravoslavnicul episcop al Ienopolei și către biserica răsăritului; b) că va împlini toată taina, care Arhiepiscopul pravoslavnic va rîndui după sfatul duhovniciei spre dobânda și lauda sfintei biserici a răsăritului; c) că pentru cinstea Arhiepiscopului și paza sufletului său, el va purta *catastich* cu scrisoare și despre toate venitele va da seamă Arhiepiscopului seu, nimic pentru sine luând, fără numai ce singur Arhiepiscopul îi va rîndui; d) că va purta grija bisericilor și va învăța pe creștini pe rînd pravila sfintei biserici a Răsăritului, făcând raport episcopului: *câte biserici și câți preoți sunt în protopopia sa, și care cum se ține în cinul preoțesc și în pravila bisericeii*; e) că va slugi drept și cu credință, și nici unui preot sau mirean nu le va face nici o supărare sau asupreală, ci asemenea dela cel dintâiu până la cel de pe urmă ca pe frați îi va ținea într'o fire. Punctul al 6-lea cuprinde jurământul pentru pазirea credinței și împlinirea celor făgăduite.

Instrucția Episcopului se rapoartă la datorințele protopopului, a preoților și creștinilor. Aci găsim cele dintâiu și mai vechi dispozițiuni pentru visitațiunea canonică: »protopopul să fie da-

tor în trei luni a căuta preoții, bisericile cum se țin și cum se păzesc»; dispozițiuni pentru inventarierea averilor bisericesti, pentru împodobirea bisericilor: »să aibă protopopul *catastich*, să scrie care câte cărți va fi la preot în biserica sa, și pe nume care și ce cărți sunt, și cum este biserica împodobită și câte icoane și odăjdii sunt, și darurile bisericeii toate să le aibă în *catastich*, și să aibă protopopul pe la toate bisericile a scrie ce god se va afla al bisericeii și a preotului, să strîngă către sine preoții la sfat, să-i învețe cuvinte bune, pace și dragoste să aibă între dînșii.»

Instrucția către preoți cuprinde îndrumări practice privitoare la rînduiala liturgiei și sfintelor taine la învățarea poporului, la îmbrăcăminte și purtarea preoților în oficiu și afară de oficiu: să-și facă câte-o *dulamă* să o poarte când merg undeva sau în treaba bisericeii, și *chitie* în cap să aibă în biserică și afară, să nu-și lase vechernia, și acatistul, pavcernița, polonoșnița, oțarnia și ciasurile, ear' carele preot nu va face așa să aibă protopopul a-l globi cu 1 fl., și care la tot praznicul și la toată duminica liturgie nu va face să-l poată protopopul globi cu 3 fl., și care preot va fi în cărcimă și se va îmbrăta să-l globească cu 3 fl., și dacă va fi făcut vre-o necinste acolo poate protopopul să ia și 5 florinți, etc.

În această instrucțiune găsim totodată cele dintâiu dispozițiuni pentru purtarea *matriculelor* botezaților, cununaților și reparațiilor,

Actul din cestiune transcris cu toate particularitățile sale ortografice și lexicale îl publicăm în toată estinderea cum urmează:

*

Eu rânduitorul, și juratul, și pus protopop, Georgie, după Crișul repede ot Peșteș:

Jurumă pre viul Dumnezeu, și a toate vèzutelor întru a sfintei troițe slăvitului, și cu nădejde și mântuința mea, și cu sfânta evanghelie și cu cinstita cruce și cu a prea curatei fecioarei născătoarei de Dumnezeu, și povățuitoarea către viața de vecie, și cu toți sfînții voiu mântuința mea.

Intăia parte.

Către credință tare pentru toate faptele, care se cuvine Arhiepiscopului și stăpânului meu, Domnului *Vichentie Antonovici*¹⁾ și după dânsul care vor fi ai bisericeii răsăritului *Ianopoliei*²⁾ are plecare și rânduială a bisericeii răsăritului: a via și a muri până în săvârșitul vieții mele pentru biserica răsăritului: și de către pravoslavnic al *Ianopoliei Episcop*, a nu mă lipi într'altă

¹⁾ Copistul a greșit scriind Antonovici, în loc de: Ioanovici, căci Antonoviciu are nume *Isaiu*, ear *Vichentie* e numele lui Ioanovici. Mai jos la punctul al 5-lea se numește espres Ioanovici, care era episcopul Aradului la 1727.

²⁾ Ienopoliei.

parte, și voi tntări într'una credință. Spre care slujbă sânt rânduit, și carele-mi sânt, înainte rânduite voi cu credință sluji :

Al doilea parte.

Toată taina care Arhiepiscopul al nostru pravoslavnic va rândui, după sfatul duhovniciei ce este spre dobândă sfintei besericii mai în sus amintitului Arhiepiscopului meu spre lauda a sfintei beserici a răsăritului, mă făgăduiesc iară ce va fi și voi vedea stricăciune duhovnicește, Arhiepiscopului său voi da în știre.

Al treilea.

Pentru venitul Arhiepiscopului ce i se cade în toate pentru cinstea Arhiepiscopului meu și pentru paza sufletului meu, întru toate a mă sili a-i da seama mai în sus numitului Domnului episcopului : și de la nimica deosebi, nu voi lăsa deosebi, nu voi lăsa pă seama mea : numai ce mi-au săngur Arhiepiscopul rânduit, și ce godu să va strânge și să va lua tot a să pune în castih cu scrisoare și a spune și nimică nu voi tăgădui de cătră Arhiepiscopul său.

Al patrulea :

Pă aceia acum sântu rânduitu, a căuta seama besericilor, și a învăța pe creștini pe rând pravila a sfintei beserici a răsăritului să aibă a se ținea, și alte lucruri ce voi vedea pre la beserici carele nu sânt de treabă pre pravila noastră. Și alta pentru preoți voi scrie toate, și Arhiepiscopului său voi spune : Așa câte beserici, și câți preoți sântu în protopopia mea, și care cum să ține în cinul preoțesc și în pravila besericească :

A cincia.

Cum voi după Inștrucția mea mie dat(ă), dela Domnul Episcopul Ianovici¹⁾ toate pe rând drept și cu credință a sluji, și nici unui preot sau mireanu, nu le-oi fi nici de o supărare sau asupreală a le face, numai asemenea dela cel de întâi până la cel de pe urmă, preoți ca pre frați a-i ținea, și împreună a-i ținea într'o fire, și a tot Domnilor a-i înștiința dreptu după sufletul meu, cum voi socoti pe unul așa și pe altul, nici mai mare nici mai mic nici mai puțin nici mai multu :

A șasea.

Și eu mai sus numitul, și făgăduitul, de m'ar amăgi diavolul au cumva să mă prilestească²⁾ dentru singură a mea vrere, și cu începerea mea apropiindumă și lepădandumă cumva, după jurământul meu, și neplinindule acestea toate, înprotica mea să fie și să stea și să nu fiu cu sfinții întru împărăția cerului întru veselie și întru hodină, ci să fiu cu Iuda părtaş

¹⁾ Ioanovici.

²⁾ prilestesc, cuvânt arhaic, înseamnă : a turbura mințile, a farmeca.

cel vnzătoriu în munca cea de vecie a mă munci, încă și pe această lume am trimite Dumnezeu casnă, ca să fiu de răs a toată lumea, și închizând acest al meu jurământ sărut cuvântul lui Dumnezeu și crucea mântuitorului meu amin.

(Va urma).

Ședintele Sinodului din Arad.

Protocol

despre ședintele Sinodului eparchial din diecesa română gr. or. a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1904.

Ședința I.

S'a ținut în Arad la 4/17 Aprilie, 1904, oarele 12¹/₂ p. m.

Președinte : P. S. Să Părintele Episcop diecesan Ioan I. Papp. Notar : Dr. Valerie Mezin.

Nr. 1. După asistare la sf-ta liturgie și chemarea Duhului sfânt în biserică catedrală, deputații sinodali se întrunesc la oarele 12¹/₂ în sala institutului teologic-pedagogic, unde P. S. Să părintele Episcop Ioan I. Papp ocupă locul presidial și deschide sesiunea sinodală prin o cuvântare :

Care este ascultată cu atențiune și multă plăcere din partea deputaților sinodali.

Nr. 2. La propunerea deputatului Constantin Gurban :

Sinodul decide, ca cuvântul de deschidere a P. S. Sale părintelui Episcop să se treacă în întregime sa la protocol, precum urmează. (S'a publicat în Nr. 14 din „Biserica și Școala.”)

Nr. 3. Presidiul :

Invită la notariat pe deputații Ioan Georgia, Ioan Costa și Dr. Valerie Mezin, având cest din urmă să ducă protocolul ședinței de astăzi.

Nr. 4. În scopul de a constata numărul presentilor se dispune cetirea listei deputaților sinodali, și

la apelul nominal răspunzând 46 deputați, Sinodul se declară capabil pentru a aduce concluse valide.

Nr. 5. Deputații sinodali nou aleși și anume : Alexie Popovici din cercul Giulei, Gerasim Serb (referentul) din cercul Halmagiului și George Ciuhandu din cercul Vașcăului, își presentă în persoană credenționalele lor, ear credenționalul deputatului Dr. Nicolae Popovici, ales în cercul Orășii-Mari, îl presentă Presidiul :

Toate aceste credenționale se predau comisiunii verificătoare, împreună cu actele electorale presentate din partea Consistorului.

Nr. 6. Presidiul prezintă următoarele acte:

1. Raportul general al Consistorului plenar din Arad.

2. Raportul general al Consistorului plenar din Oradea-Mare:

Se predau comisiunii organizatoare.

3. Raportul general al senatului strâns bis. din Arad.

4. Raportul general al senatului strâns bis. din Oradea-Mare:

Se predau comisiunii bisericești.

5. Raportul general al senatului școlar din Arad.

6. Raportul general al senatului școlar din Oradea-Mare:

Se predau comisiunii școlare.

7. Presidiul aduce la cunoștință, că în conformitate cu conclusele anterioare sinodale rapoartele generale ale senatelor epitropești din Arad și Oradea-Mare, apoi proiectul de buget al celor două Consistoare, precum și socoțile despre toate fondurile și fundațiunile diecesane, s'au predat de mai-nainte la comisiunea epitropească spre censurare și referare:

Se ia la cunoștință.

8. Raportul Consistorului din Arad, prin care susține concludul congregual Nr. 86' din 1903, referitor la înființarea episcopioilor nouă:

Se predă comisiunii organizatoare.

9. Propunerea Consistorului din Oradea-Mare, pentru darea sesiunii parohiale din Ianoșdă în folosul școlii confesionale din aceea localitatea:

Se predă comisiunii bisericești.

10. Raportul delegațiunii congreguale despre activitatea sa pe timpul dela ședințele sinodale din anul trecut.

11. Raportul delegațiunii congreguale în afacerea de despărțire a mănăstirilor:

Se predau comisiunii organizatoare.

12. Rugarea comitetului parochial din Bogeiu pentru un ajutor de 200 cor. la edificarea casei parohiale;

13. Rugarea lui Stefan Lele, notar cercual în Moroda, ca să i-se ierte suma de 200 cor., cu care detorează la fondul preotesc;

14. Rugarea credinciosului George Pava din Parța pentru un ajutor fiului său, elev de cl VII. reală în Timișoara;

15. Rugarea preotului Petru B. Baicu din Băița-Fănațe și rugarea comunei parohiale Băița-Fănațe pentru un ajutor anual de 300 coroane pentru preotul Petru B. Baicu din aceea localitate;

16. Rugarea comunei bisericești Băița-Fănațe (Bihor) pentru un ajutor de 400 cor. la acoperirea bisericii;

17. Rugarea credinciosului Iacob Mărian din Timișoara, ca să-i se dea concesiune a face colectă în diecesa întreagă pentru zidirea unei biserici în Iosefinul Timișorii:

Se predau comisiunii petiționare.

Nr. 7. Cererea deputatului Gerasim Serb (protopopul) pentru un concediu pe durata întreagă a sesiunii, fiind motivată:

se încuviințează.

Nr. 8. Cererea deputatului Dr. Iosif Gall pentru concediu pe durata întreagă a sesiunii, fiind motivată:

se încuviințează.

Nr. 9. Cererea deputatului Ioan Groza, pentru concediu pe durata întreagă a sesiunii, fiind motivată:

se încuviințează.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se proxima ședință pe 5/18 Aprilie, a. c., la oarele 10 a. m., când va urma la ordinea zilei referada comisiunii verificatoare, eventual a comisiunii epitropești, — ședința se ridică la oarele 1¹/₄ d. am.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a II-a ținută în 5/18 Aprilie, 1904.

Ioan I. Papp,

Episcop-președinte.

Dr. Valerie Mezin-

notar.

Ședința II.

S'a ținut la 5/18 Aprilie 1904, la oarele 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa Părintele Episcop diecesan *Ioan I. Papp.* Notar: *Dr. Ioan Papp.*

Nr. 10. După deschiderea ședinței:

Presidiul designează ca notar al ședinței prezente pe Dr. Ioan Papp.

Nr. 11. Se cetește protocolul ședinței I, și se verifică.

Nr. 12. Presidiul prezintă memorandul preotului George Bragea din Arad-Gaiu în meritul lărgirii bisericii din aceea localitate:

Se transpune comisiunii bisericești.

Nr. 13. Se prezintă cererea deputatului Dr. Ioan Trăilescu pentru concediu pe întreaga durată a sesiunii. Cererea fiind motivată:

se încuviințează.

Nr. 14. Deputatul sinodal Moise Popovici însinuă presidiului următoarea propunere: »Având în vedere, că unele biserici, res-

pective archive parohiale, dispun de acte, documente și manuscrise vechi, având în vedere, că atari acte și manuscrite sunt un izvor bogat pentru istoria bisericească în genere și pentru istoria eparchiei noastre în special, — mai având în vedere și împrejurarea, că în unele locuri acele acte și documente, precum și manuscritele vechi existente nu sunt păstrate cum se cade și așa sunt espuse nimicirei, îmi permit a face următoarea propunere :

»Sinodul îndrumă pe ambele Consistoare a face în cursul anului curent prin preoțimea subalternă monografiile tuturor parohiilor din diecesă, ear' la proxima sesiune sinodală ordinară. Consistoarele amândouă le vor așterne pe lângă rapoarte Sinodului, care va alege din sinul său o comisiune pentru censurarea a celor monografii, apoi censurate se vor tipări și distribui pe lângă taxă atât parohiilor ca atari, cât și preoțimei subalterne, rămânând a se păstra originalele în arhivele consistoriale.«

Se predă comisiunii bisericești.

Nr. 15. Comisiunea verificatoare nefiind încă gata cu lucrările sale, la ordinea zilei urmează raportul comisiunii epitropești. Raportorul acesteia, Sava Raicu, cetește raportul general al senatului epitropesc dela Consistorul din Arad, care :

în general se ia la cunoștință și se alătură la protocol.

Nr. 16. Punctele I, V, VI, VII și IX din acest raport

și în special se iau la cunoștință.

Nr. 17. Referitor la punctul II din același raport, unde e vorba despre elocarea banilor fondurilor diecesane și în realități și în legătură cu acestea, privitor la raportul special prezentat în acest merit, se ia următorul conclud :

Cu considerare la referințele financiare economice actuale, Consistorul este autorizat, ca celor doritori de a lua împrumuturi din fondurile diecesane, să le acorde și pe mai departe împrumuturi ipotecare și până la jumătatea valorii realităților și în cas de lipsă chiar cu reducerea intereselor regulamentare, ear de altă parte în casuri obveninde și pe lângă garanții perfecte în toate direcțiile să poată investi anumită sumă din capitalul fondurilor și în realități, (pământuri) având a raporta despre eventuala investire la Sinod.

Totodată Consistorul este avisat a presenta la sesiunea viitoare a Sinodului eparchial un proiect de amplificare ori schimbare a Regulamentului despre administrarea fondurilor și fundațiunilor diecesane, cu scopul ca împrumuturile să se dea mai lesnicios.

Nr. 18. Referitor la punctul IV. din același raport la propunerea deputatului Dr. Nestor Oprean se decide :

La inventarele comunelor bisericești se introduce încă o a doua parte a bilanțului, unde să fie pusă în

față starea activă cu valoarea edificiilor bisericești școlare etc. și a tuturor altor realități improductive ca astfel averea mobilă să fie separată de cea imobilă.

Nr. 19. Referitor la punctul VIII. din raportul general, sub care se propun stergerea pretenșiunilor restante neincassabile :

Se decide ștergerea pretenșiunilor neincassabile propuse.

Nr. 20. Urmează raportul special al senatului epitropesc din Arad despre toate fondurile și fundațiunile administrate la Consistorul din Arad și despre starea lor la 31 Dec. 1903, care raport în general :

se ia la cunoștință.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proximă pe azi după amiază la oarele 4, când la ordinea zilei va urma continuarea referadei comisiunii epitropești, ședința prezentă se ridică la orele 12³/₄ d. a.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a III-a, ținută la 5/18 Aprilie, 1904.

Ioan I. Papp,

Episcop-președinte.

Dr. Ioan Papp,

notar.

Despre mediocritatea copiilor de școală.

(Urmare.)

Astfel, se povestește, că un școlar de 12 ani, care de altcum progresa destul de bine în studiu, între ore, când învățătorul lăsa băieții în curtea școlii, fără de nici o cauză și fără cel mai mic semn al iritării, apucă o bătă și pe un conșcolar, care tocmai trecea pe lângă el, cu așa putere îl lovi în cap, încât acesta căzu aproape mort la pământ. Li caracterizează mai departe pe mediocri egoismul, ear energia lor de multe ori se manifestează în capriții. Băieții de o mediocritate mai gravă se tem de animalele de casă alții dincontră află plăcere în chinuirea lor. Suspinderea momentană a prezenței, halucinații și aplicări spre vagabundare încă obvin la aceste debilități mentale. Somnul adeseori e neliniștit. Enuresele nocturne (urinare în pat) încă nu sunt rare. Facultatea de a vorbi rare ori e normală. Acest defect prin tratamente corăspunzătoare adeseori se corege, așa că băieții cu timpul încep a vorbi corect.

Causele mediocrității sunt : Alcoolismul, oftica, boalele venerice și cele de sistemul nervos ale părinților, consăngenitatea. Boalele genitale ale mamei și sgduirile sufletești ale ei ; nașterile grele și cele fără de vreme, boalele epidemice, epilepsia și alte defecte ale nervilor, prin cari a trecut băietul în anii primi ai vieții, încă cauzează defecte mentale. Spargerele capului încă sunt periculoase, de-oarece asemenea pot cauza defecte în jurul intelectualității.

Experiența a arătat, că în familiile cu băieți mărginiți la minte, e mare mortalitatea. Astfel pe când în familiile cu băieți normali mor 28% în cele cu defecte mentale mortalitatea face 31—50·8%. Va să zică, din trunchiu bolnav ramuri slabe ies la iveală.

În cele mai multe cazuri ale mediocrității aflăm defecte rachitice și anume: ieșirea târzie a dinților și alte abnormalități în jurul oaselor. Băieții aceștia totodată târziu învață a umbla și a vorbi. Că aceasta boală de oase — rachia — ce efect poate avea asupra dezvoltării intelectualității, până azi nimic nu știm cu siguranță. În unele cazuri pe lângă rachită aflăm și hidrocefalie în creier, în pelițele creierului sau ambele locuri se află o anumită cantitate de fluiditate seroasă. Capul de comun e mai mare și neproportionat, ceea-ce oprește dezvoltarea și funcțiunea normală a creierului.

Decurgerea mediocrității. Soartea băieților, mediocri depinde de o parte dela natura boalei ear de altă parte dela împrejurările sociale în cari trăiesc. În cazurile mai ușoare ale debilității mentale băietul repetând câte o clasă a școalelor elementare ajunge în școalele medii și după dese căderi în clase în fine totuși își însușește unele cunoștințe. Se poate întâmpla și aceea că mediocritatea mai târziu de tot se corege. Cei mai mulți băieți însă foarte greu trec prin clase ear cu timpul cad în neurastenii, histerie, epilepsie și alte boale de ale sistemului nervos. Băieții de o mediocritate mai gravă, dacă trăesc între împrejurări materiale nefavorabile, foarte de vreme se demoralizează. Ne fiind buni de carte încunjură școala și fiindcă nici de meserii nu sunt harnici, încep a vagabonda ori a fura tot ce le vine la mână, deci foarte de timpuriu vin în conflict cu legile și formează umplăturile institutelor de corecțiune. Un medic de tribunal între 182 de cerșitori, cari au fost închiși în vrastă de sub 25 ani, pentru cerșire și alte delictive, a aflat 31% de defecte mentale. Mediocri la cari debilitatea mentală nu a ajuns la un grad mai mare, mai târziu, în urma dezvoltării anormale a intelectualității, nu cunosc marginile și legile vieții sociale, deci prin fapte imorale strică societății omenești („moral insanity“).

Cu atât mai favorabilă e chestia mediocrilor în statele unde pentru acești băieți s'au ridicat școale separate, așa numitele: *școli auxiliare*. Primele școli de acestea s'au ridicat în Drezda și în Lipsa, la anul 1867. De atunci numărul școalelor auxiliare s'a sporit considerabil, astfel că la anul 1902 în 147 de orașe de ale Germaniei, 174 de școli auxiliare au existat cu 10.000 de elevi. În Austria, Belgia, Elveția, Suedia și Norvegia încă există multe școli de acestea. În Londra deja 57 de școli auxiliare stau la dispoziția mediocrilor. La noi în Ungaria la Buda s'a deschis prima școală auxiliară, în anul 1896, ear la anul 1900 s'a mai deschis una și în Pesta. În școlile acestea într-o clasă cel mult 20 de elevi se primesc și pe băieți afară de instrucția elementară îi învață a împleți co-

șeri, a țese covoare și a lucra modele de ghips. Pe fete le învață felurite lucrări de mână.

Prin instruirea mediocrilor în școlile auxiliare, școlile elementare se eliberează de elevii, cari nu sunt pentru aceste institute, și s'ervesc numai spre dauna învățământului. Ajungând acești băieți la vreme potrivită în școlile auxiliare, casurile mai ușoare de mediocritate, prin instrucțiunea corăspunzătoare intelectualității lor, se coreg esențial astfel că peste câțiva ani mediocrii se pot reda școalelor elementare, unde după aceea și dășii vor face progrese îmbucurătoare în studiu. Casurile mai grave ale mediocrității încă se coreg în câțva cu timpul, așa că băiatul, care după sistemul de învățare de azi nici cel mai mic spor nu ar face în școlile primare, în cele auxiliare va învăța să scrie și să cetească sau cel puțin va învăța niște lucruri de mână prin cari își va asigura existența.

După statistica celor 55 de școli auxiliare din Germania, elevii acestor institute în 83% au părăsit școala cu și indivizi apti pentru a-și câștiga pâinea de toate zilele.

Dr. At. Brădean.

(Va urma.)

CRONICA.

* *Sinodul eparchial al Caransebeșului* s'a întrunit în Dumineca Tomei, conform dispozițiilor legii noastre bisericești, sub presiul P. S. Sale D-lui episcop *Nicolae Popea*. Relevăm momentele principale din cuvântarea de deschidere a veneratului Prelat:

„Dintre datorințele de caracter material înțeleg cu deosebire concurgerea cu jertfe materiale la susținerea organismului bisericesc, la susținerea, înmulțirea și dezvoltarea instituțiilor noastre bisericești de cultură, ca astfel prin mijlocirea lor să ne ridicăm pe o treaptă mai înaltă de cultură în mijlocul popoarelor conlocuitoare.

„Dintre datorințele morale voesc să ating mai întâiu datorința de a ne exercita drepturile noastre numai cu respectarea scrupuloasă a învățăturilor și așezămintelor bisericești noastre dreptcredincioase; eară în a doua linie datorința de a ne exercita drepturile noastre numai având înaintea ochilor exclusiv binele și folosul cel adevărat al bisericești“.

* *Lista alegătorilor dietali pentru 1905.* Ministrul-președinte contele Tisza a trimis tuturor comitetelor centrale o circulară, ordonând ca comisiunile sau deputațiunile, însărcinate cu conscrierea alegătorilor dietali, să-și urmeze astfel lucrările, ca cel mai târziu până la 5 Mai n., listele să poată fi terminate și espuse spre vederea și controlarea celor interesați. Deoarece însă rectificarea măsurării dării cu privire la darea de cl. III după venit, nu s'a putut încă face pretutindenea din cauza stării de ex-lex, se poate prea ușor întâmpla, că mulți alegători dietali să nu fie introduși în lista provisorică a alegătorilor. Din cauza aceasta ministrul de interne a luat hotărârea, ca acei

cari n'au fost introduși în lista provisorică a alegătorilor. Din cauza aceasta ministrul de interne a luat hotărârea, ca acei, cari n'au fost introduși în listele provisorice, să se ducă în 5 Mai în cancelariile comisiunilor de conscriere, se controleze listele de alegători și în cazul, că n'ar fi introduși în aceste liste să reclameze, cerând introducerea lor în listele provisorii de alegători pentru anul 1905.

* „Școala Fröbetiana,“ mica pedagogie pentru educația copiilor. — Sub acest titlu a apărut în ediția institutului de arte grafice „Eminescu“ din București o bună lucrare a doamnei *Emilia Cordoneanu*, o călăuză pentru profesoare și familii, pentru educarea micilor copilași, de „Grădina de copii.“

Cartea d-nei Cordoneanu este prima și până acum sigura lucrare în limba română, pentru Grădina de copii (3—7 ani).

Cu o claritate sugestivă, metodic și cu o expunere plăcută, tratează autoara subiectul, aplicând principiile moderne ale educației în călăuză sa.

Recomandăm cu căldură această lucrare tuturor membrilor de familie, cari la noi împlinesc, aproape peste tot, rolul instructoarelor de Grădini de copii. Prețul 2 lei.

Concurse.

În sensul ordinației Venerabilului Consistor eparchial din Oradea-Mare Nr. 358/63 B. 1904, pentru îndeplinirea vacantului post de paroh din Bulz, (ppresb. Peștesului) se escrie concurs cu termin de alegere în 17/30 Mai 1904.

Beneficiul anual al acestei parohii se compune din: 1. Folosirea unui intravilan de circa 1000 stângini □. 2. Folosirea alor două cîntirime. 3. Folosul alor 13 jugere cat. pășune slabă. 4. 300 vici cucuruz sfărmat, dela 300 case. 5. Venitele stolare usuete, și suma satorită și asigntă din partea înaltului guvern pe temeiul coalelor de fassione. Relutul de cvartir este asigurat în suma de întregire.

Recurenții sunt avisați a-și înainta recursese, de la prima publicare în 30 zile la P. On. oficiu ppresbiteral în Urgeteg p. u. Eled și adresate comitetului parochial din Bulz; și vor avea a se presenta în cutare-va Duminecă sau sêrbătoare în sfânta biserică din Bulz — cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parohii — pentru a-și arêta desteritatea omiletică și rituală.

Din ședința comitetului parochial ținută în Bulz la 11/24 Ianuar 1904.

Comitetul parochial.

Cu consensul meu *Iosif Moldovan*, administr. ppresb. —□— 1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii de învățătoare din Tauț, se escrie concurs, cu termin de alegere pe 2/15 Mai a. c.

Venitele sunt: 200 cor. în bani, 3 st. de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ; pentru coferență 20 cor.; pentru scripturistică 10 cor.; cvartir și grădină.

Dacă stațiunea se va putea îndeplini cu învățătoare cvalficată, salariul se va întregi prin ajutor dela stat, de unde se vor esopera și eventuale cvincvenale.

Doritoarele de a ocupa aceasta stațiune, vor avea a substerne, până 1/14 Mai a. c. recusele adjus-

tate cu documentele prescise și adresate comitetului parochial din Tauț, — la oficiul protopopesc gr-or. rom. din Buteni (Arad Buttyin), având până la alegerea se presenta în care-va Duminecă, ori sêrbătoare în sf-ta biserică, spre a-și arêta desteritatea și în cântări Tăuț, din șed. comit. par. ținută la 21 Martie (3 April) 1904.

Emanuil Ardelean,
notar al comit. par.

Nica Fîrș,
președintele com. par.

În conțelegere cu IOAN GEORGEA ppresb. și inspector școlar. —□— 2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din Ohaba sêrbească protopresbiteratul Lipovei, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“

Emolumentele împreunate cu această parochie sunt: a) una sensiune parochială de 30 jug. pământ parte arător parte fênaț; b) casa parochială cu cele apartinătoare ei precum și grădina de 800□ c) birul usuat adecă câte una măsură de cucuruz în boabe dela fie-care casă, precum și stolele usuete.

Intregirea dotațiunei dela stat, după cvalficațiunea alegêndului preot.

Sarcinile publice după sensiune le va suporta alegêndul preot.

Alegêndului preot i se vor concede 4 vite a umbra gratuit în pășunea comunală.

Dela recurenți se pretinde ca recursese lor adjustate conform Regulamentului pentru parohii, să le subștearnă Rev. Dn. Protopop Voicu Hamsea în Lipova (Lippa); precum și să se prezenteze în vre-o Dum. ori sêrbătoare în sf-ta biserică din Ohaba-sêrbească spre a-și arêta desteritatea în cele rituale și spre a se face cunoscut popqrului.

Dat în ședința comitetului parochial din Ohaba-sêrbească, ținută la 25 Martie (7 Aprilie) 1904.

Constantin Tidor,
președinte

Andrei Șandru
notar

În conțelegere cu mine *Voicu Hamsea* ppresbiter. —□— 2—3

Licitațiune minuendă.

Comuna bisericăscă gr-or. română din Secas, comitatul Timiș, escrie concurs de licitațiune minuendă pe 11/24 April 1904, înainte de amiază la 10 ore, ce se va ținea în localitatea școalei, pentru edificarea școalei gr-or. rom., eventual a unei sale de învățământ în Secas.

Prețul de esclamarie pentru școala întregă, într-una cu locuința învățătorului, este 3535 cor. 56 fil.

Planul și preliminarul, precum și condițiunile, se pot vedea la oficiul parochial din Secas.

Întreprinzătorii cari reflectează la această licitațiune, se vor presenta pe spesele lor proprii.

Secas, în 22 Februarie v. 1904.

Demetrie Morariu
preș. comit. paronh.

Eremie Ardeleanu,
inv. not. com. par.

—□— 3—3